

چه مانه دنه وه به لام نه شانندن

له په تاي قايرۆسى كۆرۆناوه تا په ره سه ندنى قه يرانى گونجاويى فينله نده

بدریت، كه ههروهه واته هاوالاتيان پيويسته ههست بهوه
بگهن كه گوپيان لیده گیریت.

كارتيكى زۆر له فينله نده نه نجامدراوه بو دلتيا كردنى
ناسايشى ماددى داينكردن - به لام دلتيا كردنى ناسايشى
عه قلیش به هه مان شيوه گرنگه. داينكردى خوشگوزهرانى
عه قلی خه لکی وا ده كات به رپۆه بردنى قه يرانيك ناسانتر بيت،
و خویندن و هونه رپۆليكي گرنگيان له مه دا هه يه. وه ك
بناغه يه كن كه هيوای ناينده يه كي باشر ده خوازن كه ده كریت
له سه ريه وه شته كان بنيا ت بنزين. نه زمونكردن و دروست
كردنى هونه ر گيانى داھيتان له ناو تاكه كان و كۆمه لگه
ده چينيت، كه بو ئابوريه كي زيندوو گرنگه كه به ناسانى له
دواى قه يرانه كان هه لده ستته وه.

په يوه نديكردن رپۆليكي سه ره كي ده گيريت له گونجاويى
قه يران: پيويسته زانياريه كه به ژماره يه كي زۆرى هاوالاتيان
بگات، پيويسته روون بيت و له سه رووى هه مووى پيويسته
هاوالاتيان تپي بگهن. كارليك كردن گرنگه بو هه ستى
خه لك له باره ي له خوگرتن و به شدارى كردن. نه و زينگه يه ي
تيايدا په يوه ندنى ده كه ين دووچارى گۆرانكارى خيرا بووه،
و گۆرانكاريه كان پيشيني ده كریت به رده وام بن. پيويسته
په يوه نديكردن به بوونى هم راستيانه له خه يالدا دا برپۆزين.
رپكارى تايه ت پيويستى بو بنبركردى زانيارى هه له و
پارپۆزگارى كردن له متمانه له زانيارى توپۆزينه وه له سه ر كراو و
بنياتراو له سه ر به لگه.

نه كاديميای زانستى فينلاندی بو زانست و نووسراوه كان
ده ستى به گروپيكي فره بنه ماى شاره زابان كردوو بو نواندى
بوچوونه كانيان ده رباره ي قه يرانى گونجاويى فينله نده له
سه ر بنه ماى وانه وه رگيراوه كان له قه يرانى په تاي قايرۆسى
كۆرۆنا، به نامانجى فينله نديا هه كي به هيژ و گونجاو. بيروكه كه
زياتر جه خت ده خاته سه ر ناينده، نه وه ك جه ختكرده سه ر
چاره سه رى كورت خايه ن له قه يرانه كانى ئيستا.

په نكه قه يرانه كه ي ئيستا ديارخه رى قه يرانى درپۆخايه نتر
بن. له گه ل ناسته نكه ديارخواه كان له رپگه ي قه يرانى
په تاكه، نيگه رانيه كان ده رباره ي ئاووهه وا و زينگه سه رنجى
كه متری وه رگرتوو، گه رچى به هيچ شيوازيك له پيشه اته كانى
ئيستا به دهر بن. گۆرانكاريه گشتگيره جيهانيه كان له بوارى
زينگه و نشينگه كانى جوړه جياوازه كان ده بيتته هوى خسته
مه ترسى بلا بوونه وه ي قايرۆسه كان. وه ستاندى گۆرانكارى
ئاووهه وا و گۆرانكارى زينگه يى له پيناو خوشگوزهرانى
مرۆقه كان، ئابورى و سروشت. پيويسته ده رهاو يشته كان كه م
بكه نه ينه وه و دزه كردنى كاربوون به رز بكه ينه وه تا ده گه ينه
ئاستى ناوه نديگيرى كاربوون و به رده وام بين له كه مكرده وه ي
ده رهاو يشته ي زياتر.

ستانده رى په روه رده ي كۆمه لگه ي فينلاندی و متمانه له
نيوان خه لكانى فينلاندی وا يكردوو وه فينله نده سه ركه وتووانه
به قه يرانى په تاكه تپه رپت. گشت كاتيك شتيكى باشه
وه به ره پيتان له پارپۆزگارى كردن له م تايه تمه نديا نه بكه ين.
گرنگه كه هانى په كسانى و ده رفه تى په كسان له ناو كۆمه لگه

قەيرانىك، بەۋ واتايەي كە مرۇفەكان، و بە گشتى، توپۇنەنەۋەي لىزانانە، بناغەي بىراردانى كارىگەر و كۆتۈرۈلگراۋ دروست دەكات.

كۆمەلگەي زانستى بە سروشت خۇي نىۋدەۋلەتە، و ئەۋ سوۋدانەي نىشانداۋە كە ئەمە لە رىگەي چارەسەرەكانى بۇ قەيرانەكانى پەتاي جىهانى پىشكەشى دەكات. جىهان زۆر بەيەكەۋە بەستراۋە - لە پروي ئابورى و ژىنگەيەۋە - و ئەم ھۆكارانەش لە نىكەۋە بەيەكەۋە بەستراۋە. پىۋىستە فىنلەندە رۇلىكى چالاكتى ھەبىت لە ھەماھەنگى جىهانى و پرۇفايلى خۇي بەھىز بكات ۋەك ئاسانكارىكى ھەماھەنگى كردن. بەھۇي ئەۋەي چەندىن جۆرى قەيران بوونيان ھەيە، ھەموويان ناكرىت بە گوپرىەي يەك مۇدېل بەرپۇە بېرىن. لە برى ئەۋە، تەمەن درىژترىن چارەسەر برىتە لە كۆمەلگەيەك كە گونجاۋە و دەتۋايت لايەنى داھىنانكارانەي خۇي بەھىز بكات لە رىگەي ھەۋلە بەكخراۋەكانى زانست، حكومت و پىشەسازى، ھەموويان بۇ ئامانجەكانى پەرەپىدانى بەردەوام كار دەكەن. ■

روونكرندەۋەكە بۇچوونى كۆمەلگەي زانستە. كۆمەلگەي زانستى سەرەخۇ رۇلىكى سەرەكى ھەيە لە تىگەبىشتن لە قەيرانەكان، رزگار بوون لىيان و بنىاتنەۋەي كۆمەلگە. لە ماۋەي قەيرانى پەتاكە، ھەماھەنگى لە نىۋان كۆمەلگەي زانستى و دەۋلەت لە چەندىن روانگەۋە سەرەكەۋتوو بوۋە، بەلام بە تايەتەي ھاۋكارى خىر لە نىۋان راۋىژكارە زانستەكان و بىرەدان پىۋىستە باشت بركىت بۇ ئامادەكارى بۇ بارودۇخە چاۋەپوان نەكراۋەكان.

گرنگە پارىژگارى لە توپۇنەنەۋەي بناغە بەھىز بركىت لە كۆمەلگەي بوار، بەھۇي ئەۋەي كۆمەلگەي قەيرانى ھەمەجۆر ھەن و ناتوانىن پىشېنى ئەۋە بەكەين چ جۆرە زانىارىەك لە كاتى ھاتنى قەيرانەكان گرنگىر دەبىت. ئەۋەي بىگومان دەيزانىن ئەۋەيە كە زانىارى نوۋ و باۋەرى پى دەكرىت و بنىاتزاۋ لە سەر توپۇنەۋە پىۋىستە، جا قەيرانەكە ھەر جۆرىك بىت. ئەم جارە، توپۇنەۋەي فاكسىن بە خىرايى و گشتگىرى داھىترا، لە رىگەي ھەماھەنگى نىۋدەۋلەتى. ھىشتا، قەيرانى پەتاكە دووبارە ئەۋەي نىشانداۋە كە تىگەبىشتن لە رەفتارى مرۇف و كۆمەلگە گرنگە لە بەرپۇەبىردنى ھەموو

چەماندەۋە، بەلام نەشكاندن، لە پەتاي قايرۇسى كۆرۈنۈۋە تا پەرەسەندنى قەيرانى گونجاۋى فىنلەندە ۋەتى گروپىك شارەزايە كە لە ژىر چەترى ئەكادىمىيەي زانست و نووسراۋەكانى فىنلەندان (لە 8.2.2021 بۇلوكراۋەتەۋە).

ئەندامانى گروپى شارەزايان: ئانا ماورانن (سەرۋك)، ئىفا مارى ئارۋ، رىتا ھارى، سىرپا جەلكانن، ماركو كوماالە، ئارتو موستاجۇكى، رىستو نىمىن، ئىلكا نىنبلوتو، كارى رايشىۋ، جۇرما سىپىلىو و كرىسى تىرۇي

سكىرتىرى گروپى شارەزايان: پىكا ئاولا، جاكۇ كووسمان و رۇزا رانتانن

ۋەكە دەكرىت بخوئىرتەۋە و دابەزىرت لە www.acadsci.fi/kannanotto2021.pdf

ISBN 978-951-41-1161-7 (ۋەشانى سەرھىلى ۋەكە) | ISBN 978-951-41-1160-0 (ۋەشانى چاپكراۋى لىدانەكە)

SUOMALAINEN TIEDEAKATEMIA
FINNISH ACADEMY OF SCIENCE AND LETTERS